

Eerste Voortgangsmeting Monitoringcommissie IMVB Convenant Pensioenfondsen

Rapport
Eerste Voortgangsmeting
Monitoringcommissie IMVB
Convenant Pensioenfondsen

17 December 2020

1	SAMENVATTING: VOORTGANG, OBSERVATIES EN AANBEVELINGEN	
	MONITORINGCOMMISSIE	3
1.1	Aantal deelnemende en rapporterende fondsen, rapportageperiode	3
1.2	Observaties Einde Jaar 1	3
1.3	Overige Convenantverplichtingen	6
1.4	Observaties Opvolging Aanbevelingen Nulmeting	7
1.5	Aanbevelingen Eerste voortgangsmeting	7
1.6	Vooruitblik	8
2	Kader	11
3	Proces Respons.....	12
4	Kader, Observaties en Aanbevelingen Meting Jaar 1	14
4.1	Kader, Observaties en Aanbevelingen Beleid	14
4.2	Kader, Observaties en Aanbevelingen Uitbesteding	19
4.3	Kader, Observaties en Aanbevelingen Monitoring van uitbesteding	23
4.4	Kader, Observaties en Aanbevelingen Rapportage en Transparantie	26
4.5	Kader, Observaties en Aanbevelingen Diepe Spoor.....	28
4.6	Kader, Observaties en Aanbevelingen Overige Convenantverplichtingen	31
4.7	Rollen Pensioenfondsen, Pensioenfederatie, overheid, ngo's en vakbonden	32
5	Opvolging aanbevelingen Monitoringcommissie Rapportagejaar Nulmeting.....	34
5.1	Bijlage 2 Chronologie totstandkoming rapport	43

1 SAMENVATTING: VOORTGANG, OBSERVATIES EN AANBEVELINGEN MONITORINGCOMMISSIE

Dit rapport van de Monitoringcommissie van het Convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen Pensioenfondsen (hierna: het Convenant) doet de Monitoringcommissie verslag van de voortgang die de Partijen na het eerste convenantjaar hebben geboekt met de implementatie van het Convenant. Het rapport geeft inzicht in welke mate de Deelnemende Pensioenfondsen na een jaar voldoen aan de prestatie-indicatoren van het Brede Spoor. Tevens geeft dit rapport inzicht in welke mate Partijen voldoen aan de afspraken uit het Diepe Spoor en aan de overige convenantafspraken. De Monitoringcommissie brengt met dit jaarlijkse monitoringrapport verslag uit aan de Stuurgroep. De Stuurgroep gebruikt het monitoringrapport om de Partijen te informeren over de implementatie van het Convenant en zo nodig aanbevelingen te doen voor verbetering. Dit rapport 'Eerste voortgangsmeting' volgt op het rapport Nulmeting¹ van de Monitoringcommissie en gaat tevens in op de opvolging van de aanbevelingen van de Nulmeting.

1.1 Aantal deelnemende en rapporterende fondsen, rapportageperiode

Van de 190 pensioenfondsen in Nederland hebben 82 pensioenfondsen het Convenant ondertekend. Daarmee valt 91% (peildatum 31-12-2019) van het Nederlandse pensioenvermogen onder de werking van het Convenant. Het Convenant is ingegaan op 1 januari 2019 voor een periode van vier jaar. Deze eerste voortgangsmeting van de Monitoringcommissie is gebaseerd op de resultaten van 75 pensioenfondsen die het monitoringstool in de zomer van 2020 hebben ingevuld. Daarbij is gevraagd naar de stand van zaken op peildatum 31-12-2019. Indien Deelnemende Pensioenfondsen in de monitoringstool en in het hoor- en wederhoorproces informatie hebben aangeleverd die in de loop van 2020 tot stand is gekomen, is deze informatie verwerkt in deze eerste voortgangsmeting.

1.2 Observaties Einde Jaar 1

1.2.1 Voortgang Brede Spoor

Om de implementatie van het Brede Spoor te meten zijn in het Convenant prestatie-indicatoren opgenomen. Voor de hoofdindicatoren 'Beleid', 'Uitbesteding', 'Monitoring van uitbesteding' en 'Rapportage en Transparantie' is in het Convenant vastgelegd in welk jaar 100% van de Deelnemende Pensioenfondsen alle prestatie-indicatoren hebben geïmplementeerd (bijvoorbeeld: 100% van de Deelnemende Pensioenfondsen hebben in jaar twee alle subindicatoren van de hoofdindicator 'Beleid' geïmplementeerd). Voor de tussenliggende jaren zijn door de Werkgroep Monitoring tussendoelstellingen geformuleerd. Deze tussendoelstellingen zijn geen formele convenantafspraken, maar zijn opgesteld om de voortgang inzichtelijker te maken.

¹ SER (2019), *Rapport Nulmeting Monitoringcommissie IMVB Convenant Pensioenfondsen*, November 2019. Te raadplegen op: www.imvoconvenanten.nl/nl/pensioenfondsen/nieuws/nulmeting-pensioenfondsen

Hoofdindicatoren uit Convenant	Nulmeting	Eerste voorgangsmeting		Jaar 2	Jaar 3	Jaar 4
		Resultaat	Tussen-doelstelling			
% Deelnemende Pensioenfondsen dat Convenant geheel heeft verwerkt in beleid	0%	50%*	0%	100%	100%	100%
% Deelnemende Pensioenfondsen dat Convenant geheel heeft verwerkt in uitbesteding	1%	34%*	13%	67%	100%	100%
% Deelnemende Pensioenfondsen dat Convenant geheel heeft verwerkt in de monitoring van de uitbesteding	8%	39%*	7%**	69%	100%	100%
% Deelnemende Pensioenfondsen dat Convenant geheel heeft verwerkt in rapportage & transparantie	1%	26%*	1%	51%	75%	100%

Tabel 1: Het percentage Deelnemende Pensioenfondsen dat voor de vier hoofdindicatoren alle subindicatoren van de betreffende hoofdindicator heeft geïmplementeerd

*Tussendoelstellingen zoals geformuleerd door Werkgroep Monitoring: geen formele indicatoren in het Convenant.

** De Monitoringscommissie heeft geen duidelijke verklaring voor de reductie van 1% in de hoofdindicator 'Monitoring van uitbesteding' ten opzichte van de Nulmeting. Mogelijk wordt het geringe verschil verklaard door een wijziging in de populatie van Deelnemende Pensioenfondsen tussen Nulmeting en eerste voortgangsmeting.

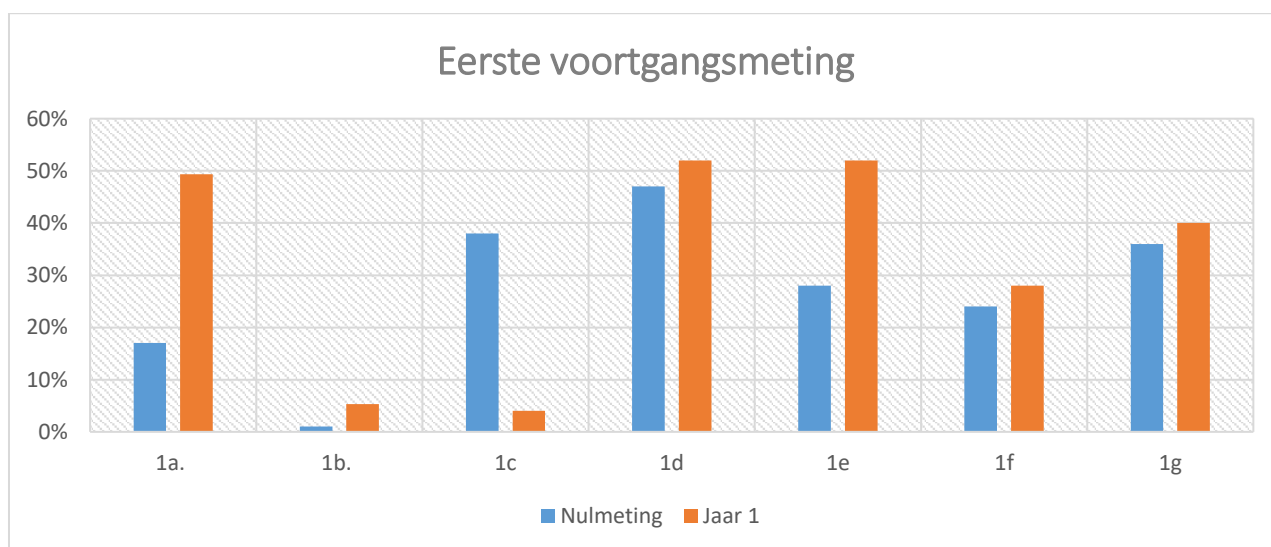
Tabel 1 geeft voor de vier hoofdindicatoren het percentage weer van de Deelnemende Pensioenfondsen die alle subindicatoren van de betreffende hoofdindicator volgens de eerste voorgangsmeting hebben geïmplementeerd. Om inzicht te geven in de voortgang, geeft de tabel tevens de tussendoelstelling weer voor jaar 1 en de resultaten van de Nulmeting. In de uitgebreide toelichting van dit rapport (pagina 10 e.v.) wordt over de voortgang op alle subindicatoren gerapporteerd.

De Monitoringcommissie heeft met betrekking tot de voortgang van het Brede Spoor de volgende observaties:

1. De implementatie van het Convenant blijft op alle hoofdindicatoren achter bij de tussentijdse doelstellingen.
2. De score op de hoofdindicator 'Beleid' (0%) vindt de Monitoringcommissie zorgelijk. Het doel is om eind 2020 100% implementatie van deze hoofdindicator te bereiken, hetgeen betekent dat alle Deelnemende Pensioenfondsen alle zeven subindicatoren voor 'Beleid' hebben geïmplementeerd. Echter, geen van de Deelnemende Pensioenfondsen heeft alle subindicatoren voor 'Beleid' na het eerste jaar volledig kunnen realiseren. De Monitoringcommissie licht de hoofdindicator 'Beleid' eruit, omdat zij kaderstellend is voor de invulling van de andere indicatoren.
3. Wanneer de voortgang van 'Beleid' per subindicator tussen de Nulmeting en deze eerste voortgangsmeting wordt geanalyseerd, is het beeld positiever: op nagenoeg alle

subindicatoren is voortgang geboekt zoals blijkt uit Grafiek 1. Zo heeft circa de helft van de Deelnemende Pensioenfondsen beleid geformuleerd dat in overeenstemming is met de OESO-richtlijnen voor multinationale ondernemingen (hierna: OESO-richtlijnen) en de *United Nations Guiding Principles on Business and Human Rights* (hierna: UNGP's) (subindicator 1a). In de praktijk hebben veel Deelnemende Pensioenfondsen de voorbeeldtekst uit het instrumentarium overgenomen, waarin een verwijzing is opgenomen naar de richtlijnen.

Voor subindicator 1c valt de score in de eerste voortgangsmeting lager uit dan in de Nulmeting. De reden hiervoor is dat de beoordelingscriteria zijn aangescherpt om beter aan te sluiten op de convenanttekst, conform het advies van de Werkgroep Monitoring.

Grafiek 1: Percentage Deelnemende Pensioenfondsen die voldoen aan subindicatoren 'Beleid' bij de Nulmeting en de Eerste voortgangsmeting

4. Het grootste knelpunt bij de implementatie van de Convenantverplichtingen voor 'Beleid', is de toepassing van due diligence, een kernelement uit de OESO-richtlijnen en het Convenant (subindicator 1b). Slechts 5% van de Deelnemende Pensioenfondsen heeft dit kernelement geïmplementeerd. Deze constatering vergt opvolging door alle Partijen.
5. De Monitoringcommissie verwacht dat een vertraging op de hoofdindicator 'Beleid' consequenties heeft voor de voortgang op de hoofdindicatoren 'Uitbesteding', 'Monitoring van uitbesteding' en 'Rapportage & Transparantie'. Als beleid niet ontwikkeld en door de besturen vastgesteld is, kan dit negatief doorwerken in de realisatie van de vervolgstappen conform de doelstellingen van het Convenant.
6. Een versnelling van de implementatie van de Convenantafspraken is nodig om de gestelde doelen te realiseren. De implementatie vergt meer bestuurlijke aandacht, en waar mogelijk ook tijd en middelen.
7. Met betrekking tot de hoofdindicatoren voor 'Uitbesteding', 'Monitoring van Uitbesteding', 'Rapportage en Transparantie' observeert de Monitoringcommissie dat er over het

algemeen voortgang is geboekt. Voor een aantal subindicatoren is minder voortgang gerealiseerd dan beoogd, maar is meer tijd beschikbaar voor de implementatie conform de doelstellingen van het Convenant.

1.2.2 Voortgang Diepe Spoor

De Monitoringcommissie heeft met betrekking tot de voortgang van het Diepe Spoor de volgende observaties:

1. Er is vooruitgang geboekt op het Diepe Spoor. Op basis van de informatie die de Monitoringcommissie heeft ontvangen van de werkgroepen kan de voortgang echter niet gerapporteerd of gemeten worden conform de KPI's zoals opgenomen in het Convenant (zoals de KPI's voor Outputs en Outcomes/Impacts).
2. Er zijn momenteel twee actieve *Cases* (Palmolie, Mijnbouw). Een derde *Case* (Platformeconomie) is in ontwikkeling sinds het derde kwartaal van 2020 en valt dus buiten de verslagperiode van de Monitoringcommissie.
3. De Partijen in het Diepe Spoor werken samen in de *Cases* op basis van een gezamenlijke doelstelling en strategie, zoals vastgelegd in het Samenwerkingsplan. De Monitoringcommissie observeert op basis van de gevoerde gesprekken, dat het vaststellen van een gezamenlijk doel en strategie langzaam verloopt. Er is geen gebrek aan goede wil, de ontvangen informatie hierover wordt over het algemeen door de Monitoringcommissie als constructief geïnterpreteerd, maar een duidelijke "gemene deler" voor het kiezen van een specifieke *Case* die voor alle betrokkenen relevant is, is niet snel ontwikkeld.
4. De Monitoringcommissie observeert dat de deelnemende Partijen het waardevol vinden in de *Cases* met elkaar te werken, op de hoogte te zijn van elkaar kennis en expertise. Inzichten over effectiviteit, uitvoerbaarheid en schaalbaarheid kunnen echter nog niet geobserveerd worden.

1.3 Overige Convenantverplichtingen

De Monitoringcommissie heeft met betrekking tot de overige Convenantverplichtingen de volgende observaties:

1. De Monitoringcommissie observeert dat de Werkgroep Instrumentarium in november 2019 conform de Convenantafspraken, een document heeft opgeleverd met een advies voor teksten die Deelnemende Pensioenfondsen kunnen opnemen in beleid, contracten en monitoring.
2. Uit de monitoringstool blijkt dat 36 Deelnemende Pensioenfondsen het instrumentarium hebben toegepast en 39 (nog) niet.
3. Het instrumentarium wordt door 28 van de 58 respondenten positief beoordeeld (score 4 of 5 van 5);
4. Verbeterpunten voor het instrumentarium die respondenten noemen zijn o.a.:
'Duidelijkere uitleg nodig over due diligence, guidance nodig voor implementatie van

beleid in indexfondsen, weinig sturend en weinig concrete aanbevelingen, minder handvatten dan gedacht, herstel en verhaal is onduidelijk’.

5. De Monitoringcommissie leidt uit de voortgang af dat een concretere uitwerking en doorontwikkeling van het instrumentarium, met name in de praktische toepasbaarheid, de Deelnemende Pensioenfondsen verder kan ondersteunen in het halen van de gestelde doelen.
6. De Monitoringcommissie observeert een constructieve samenwerking tussen de Partijen. Het valt de Monitoringcommissie op dat de financiering voor de invulling van de convenantrollen voor sommige Partijen als obstakel wordt genoemd. De Monitoringcommissie adviseert de Stuurgroep dit punt te onderzoeken.

1.4 Observaties Opvolging Aanbevelingen Nulmeting

Op basis van de eerder uitgevoerde Nulmeting heeft de Monitoringcommissie 13 aanbevelingen voor de Stuurgroep opgesteld. Deze aanbevelingen zijn door de Stuurgroep integraal overgenomen. De Monitoringcommissie heeft na jaar 1 de volgende observaties met betrekking tot deze aanbeveling:

1. Van de dertien aanbevelingen zijn er vier opgevolgd. Dit betreft de aanbevelingen 1, 3, 11 en 13. Met name aanbevelingen over betrokkenheid, samenwerking en gezamenlijke definities zijn dus opgepakt. De Werkgroep instrumentarium heeft met haar werk veel aanbevelingen ingevuld door het geven van voorbeelden en toelichtingen.
2. Van drie aanbevelingen (aanbevelingen 8, 9 en 10, zie bijlage) heeft de Monitoringcommissie niet kunnen observeren of ze opgevolgd zijn.
3. Zes aanbevelingen blijven staan. Deze hebben betrekking op concrete invulling en toepassing. De Monitoringcommissie ziet de voortgang, maar observeert dat de ontwikkeling van het (aanvullend) instrumentarium concreter en sneller kan. De resterende tijd voor realisatie tijdens de Convenantperiode neemt af, en Deelnemende Pensioenfondsen lijken tijd te verliezen door zelf het wiel uit te vinden. De Monitoringcommissie pleit voor concrete “how to” uitwerkingen en casestudies waar het Deelnemende Pensioenfonds direct mee aan de slag kan.

1.5 Aanbevelingen Eerste voortgangsmeting

1. Implementeer Due Diligence.

Vanuit de observatie dat de due diligence cyclus nog verder uitgewerkt en geïmplementeerd moet worden in ‘Beleid’, ‘Uitbesteding’, ‘Monitoring van uitbesteding’ en ‘transparantie en rapportage’, beveelt de Monitoringcommissie aan de Werkgroep Instrumentarium te vragen de bestaande handreiking door te ontwikkelen. De Monitoringcommissie adviseert de vorm van een “how to” guide. Daarbij pleit de Monitoringcommissie dat de Werkgroep Instrumentarium met name oog heeft voor de concrete toepasbaarheid bij 1) kleinere pensioenfondsen, 2) het feit dat er naast mandaten ook in beleggingsfondsen wordt belegd, en 3) dat een deel van de beleggingen passief worden ingevuld qua beleggingsstijl. Zo wordt duidelijk waar de zes stappen van due diligence toegepast worden, hoe de vastlegging (bij

wie) plaatsvindt en volgens welke rapportage-eisen. De Monitoringcommissie denkt verder als ondersteuning van besturen ook aan een in detail uitgewerkte casestudie, zodat Deelnemende Pensioenfondsen een goed beeld hebben wat due diligence is, en op basis daarvan eigen invulling/keuzes kunnen maken.

De Monitoringcommissie verwacht dat de ervaringen met de innovatieve samenwerking en kennisdeling uit de casestudies van het Diepe spoor, goed benut kunnen worden door de werkgroep Instrumentarium bij het uitwerken van de "how to" guide van het due diligence proces.

2. Versnel implementatie beleid.

Een versnelling van de implementatie van de Convenantafspraken is nodig om de gestelde doelen te realiseren. Besturen van Deelnemende Pensioenfondsen spelen hierbij een belangrijke rol. Vaststelling van beleid, thema's en inbedding van due diligence, zijn bestuurskeuzes die in het eerste kwartaal van 2021 nodig zijn om succesvol de doelen te behalen.

3. Werk resultaatgericht samen

Samenwerking is nodig om kennis te delen en nieuwe werkwijzen te ontwikkelen. Onder meer door netwerken te delen en gebruik te maken van elkaars mogelijkheden om meer impact te bereiken. Zo vraagt het Convenant dat Deelnemende Pensioenfondsen vergelijkbare communicatie en contractaanpassingen met hun uitbestedingspartners realiseren. Een goed voorbeeld van resultaatgerichte samenwerking is de brief van alle Partijen van het Convenant aan hun uitbestedingspartners (nieuwsbericht te vinden op de website van het Convenant).²

4. Aansturing van samenwerking met uitvoerders.

Pensioenfondsen formuleren in toenemende mate eigen ESG-beleid. Tegelijkertijd volgen, uit praktische- en kostenoverwegingen, veel Deelnemende Pensioenfondsen het ESG-beleid van hun uitvoerders. De Convenantbepalingen om vanuit de resultaten van due diligence en de prioriteiten van onder andere deelnemers, prioriteiten aan te brengen, is dan minder eenvoudig. Daarnaast kan samenwerking tussen Deelnemende Pensioenfondsen met gedeelde uitgangspunten en prioriteiten de efficiëntie en effectiviteit van ESG-beleid verhogen, bijvoorbeeld als het gaat om herstel en verhaal.

1.6 Vooruitblik

De Monitoringcommissie spreekt haar verwachting uit dat, als de aanbevelingen worden herkend en ingevuld, de Partijen in de komende jaren van de Convenantperiode, zich sterker kunnen richten op de uitbesteding, monitoring van uitbesteding en de verantwoording

² <https://www.imvoconvenanten.nl/nl/pensioenfondsen/nieuws/vermogensbeheerders-oproep-due-diligence>

hierover. Hiermee wordt immers de door de Deelnemende Pensioenfondsen gewenste impact die ten grondslag ligt aan het Convenant, zichtbaar en tastbaar.

De Monitoringcommissie overweegt om volgend jaar de opzet en werkwijze van haar rapport te veranderen. De monitoring van de indicatoren blijft een belangrijk onderdeel, maar de Monitoringcommissie kan ook op andere manieren het proces in kaart brengen, om beeld en kleuring te geven wat goed loopt, aandacht behoeft en welke ervaringen en inzichten nuttig zijn om de doelen van het Convenant alsnog te bereiken.

De Monitoringcommissie

- C. M. (Kees) Gootjes, M.Sc.
- Drs. Ing (Udeke) Huiskamp MBA
- Prof.dr. A.M.H. (Alfred) Slager RBA

UITGEBREIDE TOELICHTING

2 Kader

Dit hoofdstuk beschrijft het doel van het Convenant en de rol die de Monitoringcommissie en dit rapport hierin hebben.

De Partijen hebben het doel van het Convenant als volgt omschreven:

- De Partijen hebben met dit Convenant het doel om negatieve gevolgen van beleggingen door pensioenfondsen op samenleving en milieu te voorkomen, te beperken en/of te (laten) herstellen waarbij op voorhand geen risico wordt uitgesloten (artikel 1.3).
- Met het IMVB-Convenant voor de pensioenfondsen wordt invulling gegeven aan de verwachtingen die voor de pensioenfondsen voortvloeien uit de OESO-richtlijnen, de UNGP's waarbij het OESO-richtsnoer 'Responsible business conduct for institutional investors' een leidraad is voor de implementatie (artikel 1.4).
- Aangezien het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers voor pensioenfondsen nieuw is en er wereldwijd weinig voorbeelden zijn van de uitwerking en implementatie van de OESO-richtlijnen en de UNGP's door institutionele beleggers, is een belangrijke insteek van het Convenant om te leren en te innoveren (artikel 1.5).
- De implementatie van dit Convenant moet bijdragen aan, en mag geen afbreuk doen aan, het vervullen van de fiduciaire plicht van pensioenfondsen (artikel 1.6).

De Partijen willen met het Convenant de volgende doelen bereiken (artikel 1.9):

- Deelnemende Pensioenfondsen ondersteunen in het oplossen van ESG-vraagstukken die in de beleggingspraktijk van pensioenfondsen voorkomen en die zij niet alleen kunnen oplossen.
- Deelnemende Pensioenfondsen door middel van leren en innoveren streven naar optimaliseren van hun beleggingsprocessen om de impact op de ondernemingen waarin wordt belegd te vergroten;
- Op de (middel)lange termijn verbetering realiseren voor individuen en groepen die (mogelijk) de negatieve effecten ondervinden die gerelateerd zijn aan de activiteiten van ondernemingen waarin Deelnemende Pensioenfondsen direct of indirect beleggen;
- Op de korte termijn (de Convenanttermijn) procesafspraken maken en implementeren over beleid en activiteiten van Deelnemende Pensioenfondsen, zoals hieronder omschreven in paragrafen 2 tot en met 8.

Positionering huidige meting

- De Monitoringcommissie monitort de afspraken in het Convenant. De Geledingen zullen ten behoeve van de monitoring deze afspraken voor zover nodig verder vertalen in zinvolle, meetbare en duidelijke criteria (artikel 20.2).
- Om de voortgang van het Convenant, in het geheel en op zowel het Brede als Diepe Spoor te kunnen monitoren, ontwikkelen de Geledingen in aanvulling op de doelen en afspraken

in dit Convenant Key Performance Indicators (Hierna: KPI's). Op basis van de Nulmeting worden in de KPI's de doelpercentages vastgelegd voor het beleid (jaar 1), de uitbesteding (jaar 1 en 2), de monitoring (jaar 1 en 2) en de transparantie (jaar 1, 2 en 3), volgens de formules in Bijlage 2 van het Convenant. De KPI's kunnen worden aangepast als de Stuurgroep daartoe besluit.

- Deze rapportage van de Monitoringcommissie betreft de meting voor jaar 1. Het doel van meting is inzicht verschaffen in de mate waarin de Deelnemende Pensioenfondsen aan het einde van het eerste jaar voldoen aan de afspraken die zijn opgenomen in het Brede Spoor. Deze meting heeft dus betrekking op een feitelijke inventarisatie van de door Deelnemende Pensioenfondsen vastgesteld beleid, uitbesteding, monitoring van de uitbesteding en rapportage en transparantie, zoals door hen zelf gerapporteerd.

Werkwijze Monitoringcommissie

- Monitort jaarlijks de voortgang die de Partijen boeken met de uitvoering van de afgesproken activiteiten, uitgaande van de principes van redelijkheid en billijkheid.
- Houdt toezicht op de kwaliteit en de kwantiteit van de input van de Partijen op basis van de door de Werkgroep Monitoring ontwikkelde en toegepaste toetsingscriteria.
- Als het nodig is, kan zij de Partijen vragen om de verstrekte informatie toe te lichten en/of ontbrekende informatie toe te zenden, voor zover dit niet reeds gevalideerde externe informatie betreft.
- De Monitoringcommissie zal over haar bevindingen vertrouwelijk, in een jaarlijks monitoringrapport, via het SER Secretariaat, verslag uitbrengen aan de Stuurgroep.
- De Stuurgroep gebruikt het monitoringrapport om Geledingen te informeren over de implementatie van Convenant en zo nodig aanbevelingen te doen voor verbetering.

3 Proces Respons

Om de uitvoering van het Brede spoor van het Convenant te monitoren, vullen de Deelnemende Pensioenfondsen en Partijen jaarlijks een monitoringstool in. De Deelnemende Pensioenfondsen wordt gevraagd om aan de hand van circa 50 KPI's ('subindicatoren') hun voortgang te rapporteren. Waar relevant, wordt gevraagd om bewijslast aan de monitoringstool toe te voegen. De antwoorden op de KPI's worden door de Monitoringcommissie, met ondersteuning van het SER-secretariaat, beoordeeld. Indien uit deze beoordeling blijkt dat de beantwoording onjuist/onvolledig is, wordt de score op de KPI aangepast. In een hoor- en wederhoor proces hebben Deelnemende Pensioenfondsen de gelegenheid om hierop te reageren en/of aanvullende informatie te verschaffen, waarna de KPI beoordeling opnieuw beoordeeld wordt.

De aanvankelijke periode voor het invullen van de tool (1 mei 2020- 31 juli 2020) is met een aantal dagen verlengd (5 augustus) en ook het hoor- en wederhoor proces is verlengd (1

oktober). Doordat de meeste Deelnemende Pensioenfondsen tegen de sluitingsdatum de monitoringstool hebben ingevuld heeft de beoordeling bijna één maand vertraging opgelopen. In de monitoringstool wordt, conform de tekst in het Convenant, gerefereerd naar het kalenderjaar 2019. Indien in de beantwoording van de vragen en in het hoor- en wederhoor proces door Deelnemende Pensioenfondsen informatie is ingebracht die in 2020 tot stand is gekomen, is deze informatie meegewogen.

Van de 83 pensioenfondsen die het Convenant hebben ondertekend, hebben 75 Deelnemende Pensioenfondsen de tool volledig ingevuld. Zeven Deelnemende Pensioenfondsen hebben aangegeven de tool niet in te vullen omdat ze in opheffing zijn. Eén Deelnemend Pensioenfonds heeft zonder opgave van reden in het geheel niet gereageerd op de uitnodiging en aanmaning om de tool in te vullen. Voor de overige deelnemende Partijen (anders dan Deelnemende Pensioenfondsen) zijn in de monitoringstool eveneens KPI's opgenomen om de uitvoering van hun activiteiten te monitoren. Deze overige deelnemende Partijen hebben allen de tool ingevuld. Met deze respons van Deelnemende Pensioenfondsen en overige Partijen acht de Monitoringcommissie de informatie geschikt om de voortgang na één jaar te bepalen. De Monitoringcommissie tracht de meting zo feitelijk en objectief mogelijk uit te voeren zodat een zo zuiver mogelijk beeld ontstaat van de uitvoering van de afgesproken activiteiten van Deelnemende Pensioenfondsen. Zo is het hoor- en wederhoorproces zo feitelijk als mogelijk gevoerd, zodat niet – onbedoeld – de indruk ontstaat van een beoordeling.

4 Kader, Observaties en Aanbevelingen Meting Jaar 1

In dit hoofdstuk beschrijft de Monitoringcommissie haar observaties en aanbevelingen. Het Convenant bestaat uit de volgende onderdelen:

- Beleid
- Uitbesteding
- Monitoring van uitbesteding
- Transparantie en Rapportage
- Overige Verplichtingen.

Voor elk onderdeel wordt – verkort – het kader uit het Convenant beschreven, welke observaties de Monitoringcommissie heeft op basis van de eerste voortgangsmeting, en welke aanbevelingen hier eventueel uit voortvloeien.

4.1 Kader, Observaties en Aanbevelingen Beleid

4.1.1 Kader Beleid

De volgende – verkorte – onderdelen zijn relevant voor de monitoring van 'Beleid':

Convenant Artikel 3.1 – Voor Deelnemende Pensioenfondsen geldt dat zij zo snel mogelijk doch uiterlijk binnen twee jaar na inwerkingtreding van het Convenant, het ESG-beleid in lijn brengen met de OESO-richtlijnen en UNGP's. Dit beleid bevat ten minste:

- a. Een commitment aan de OESO-richtlijnen en UNGP's;
- b. Een beschrijving hoe het Deelnemende Pensioenfonds de verschillende ESG-due diligence stappen conform de OESO-richtlijnen en de UNGP's invult en verankert in de uitbesteding, monitoring en rapportage van Externe Dienstverleners;
- c. Een toelichtende tekst op thematische aandachtsgebieden, inclusief gebruik van standaarden, die de Deelnemende Pensioenfondsen op basis van informatie komende uit een ESG-due diligence procedure als risicovol beoordelen, en op thematische aandachtsgebieden die volgen uit prioriteiten van de achterban van het betreffende Deelnemende Pensioenfonds;
- d. Informatie over de activiteiten waar het individuele Deelnemende Pensioenfonds niet in zal beleggen;
- e. De stemaanpak voor beursgenoteerde ondernemingen en de Engagement aanpak voor beursgenoteerde ondernemingen en corporate credits, direct of via de uitbesteding, gericht op het stimuleren van langetermijnwaardcreatie bij ondernemingen;

- f. Een omschrijving hoe (maatschappelijke) waardecreatie op de lange termijn als een leidend principe wordt gehanteerd.

Convenant Artikel 3.2 – De Partijen ontwikkelen binnen één jaar na inwerkingtreding van het Convenant gezamenlijk een instrumentarium [...]. Onderdeel hiervan is een advies voor beleidsteksten met de OESO-richtlijnen en UNGP's als uitgangspunt die voldoen aan de criteria zoals beschreven in artikel 3.1.

Convenant Artikel 3.4 – Waar mogelijk en zinvol betrekken Deelnemende Pensioenfondsen derden die Deelnemende Pensioenfondsen als stakeholders zien bij het ontwikkelen van ESG-beleid. Deelnemende Pensioenfondsen zorgen voor draagvlak onder deelnemers voor de keuzes over verantwoord beleggen.

4.1.2 Observaties Beleid

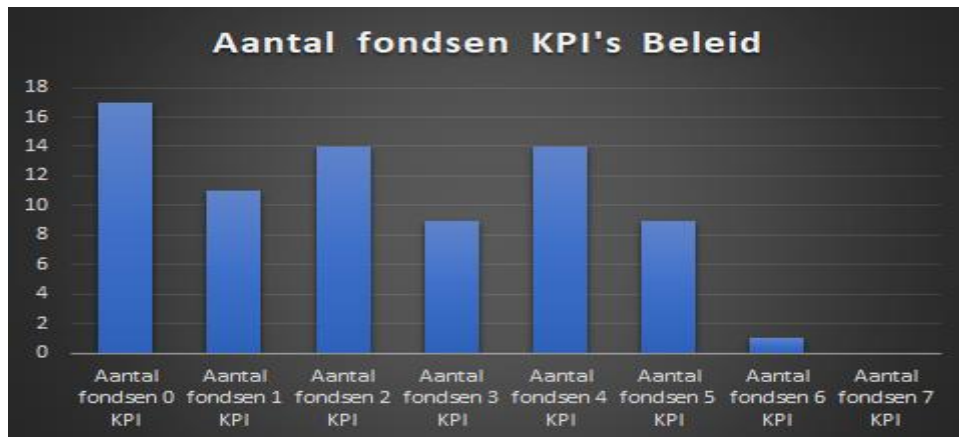
In deze eerste voortgangsrapportage legt de Monitoringcommissie de nadruk op het verwerken van de Convenantverplichtingen in het beleid van de Deelnemende Pensioenfondsen. Dit is immers het kader voor de stappen die hierop volgen. De implementatie van 'Beleid' wordt gemonitord aan de hand van zeven subindicatoren. De doelstelling is dat aan het einde van jaar 2 (2021), 100% van de Deelnemende Pensioenfondsen alle subindicatoren hebben gerealiseerd. De tussendoelstelling zoals geformuleerd door de Werkgroep Monitoring, is per subindicator in de eerste kolom van onderstaande tabel aangegeven.

KPI	Eerste voortgangsmeting		Nulmeting
% percentage Deelnemende Pensioenfondsen dat subindicator geheel heeft geïmplementeerd			
	Doel	Realisatie op basis van het percentage pensioenfondsen	Realisatie Op basis van het percentage belegd vermogen
	Realisatie	Realisatie	Realisatie
	Op basis # pensioenfondsen	Op basis van het percentage belegd vermogen	Op basis # pensioenfondsen
<i>Hoofd-indicator beleid</i>			
1. Alle van toepassing zijnde subindicatoren geïmplementeerd	50%	0%	0%
<i>Subindicatoren, beleid bevat:</i>			
1a. Een tekst conform de OESO-richtlijnen en UNGP's.	58%	49%	17%
1b. Een beschrijving hoe het Deelnemende Pensioenfonds de verschillende ESG- <i>due diligence</i> stappen conform de OESO-richtlijnen en de UNGP's invult en verankert in de uitbesteding, monitoring en rapportage van Externe Dienstverleners.	50%	5%	1%
1c Een toelichtende tekst op thematische aandachtsgebieden (inclusief gebruik van standaarden) die de Deelnemende Pensioenfondsen op basis van informatie komende uit een ESG- <i>due diligence</i> procedure als risicovol beoordelen en thematische aandachtsgebieden die volgen uit prioriteiten van de achterban van het betreffende pensioenfonds.	69%	4%	38%
1d. Informatie over de activiteiten waar het individuele pensioenfonds niet in zal beleggen.	73%	52%	47%
1.e. De <i>Engagement</i> aanpak voor beursgenoteerde ondernemingen, direct of via de uitbesteding, gericht op het stimuleren van langetermijnwaardecreatie bij ondernemingen.	64%	52%	28%
1.f. De <i>Engagement</i> aanpak voor <i>corporate credits</i> , direct of via de uitbesteding, gericht op het stimuleren van langetermijnwaardecreatie bij ondernemingen.	62%	28%	24%
1.g Stemaanpak voor beursgenoteerde ondernemingen direct of via de uitbesteding, gericht op het stimuleren van langetermijn waardecreatie bij ondernemingen.	68%	40%	36%
1.h Een omschrijving hoe (maatschappelijke) waardecreatie op de lange termijn als een leidend principe wordt gehanteerd.	77%	69%	55%

Tabel 2 Voortgang hoofd- en subindicatoren Beleid. Noot: in het Convenant waren oorspronkelijk 6 subindicatoren benoemd. Op advies van de Werkgroep Monitoring is een subindicator gesplitst. Daarmee wordt de hoofdindicator aan de hand van 7 indicatoren gemeten.

De Monitoringcommissie stelt vast dat 0% van de Deelnemende Pensioenfondsen alle subindicatoren voor 'Beleid' heeft geïmplementeerd. Tegelijk valt te constateren dat veel Deelnemende Pensioenfondsen wel een of meerdere subindicatoren geïmplementeerd hebben: circa de helft van de Deelnemende Pensioenfondsen heeft beleid geformuleerd dat in overeenstemming is met de OESO-richtlijnen en UNGP's. De Monitoringcommissie concludeert

dat er nog veel werk te verrichten is als gekeken wordt naar het aantal subindicatoren waaraan moet worden voldaan door Deelnemende Pensioenfondsen.

Grafiek 2: Aantal pensioenfondsen en aantal KPI's waaraan voldaan is

Uit Grafiek 2 valt op te maken dat meer dan de helft (57%) van de Deelnemende Pensioenfondsen twee of minder van de zeven subindicatoren, en bijna eenderde (32%) vier of meer van de zeven subindicatoren geïmplementeerd heeft. In de praktijk hebben veel Deelnemende Pensioenfondsen de voorbeeldtekst uit het instrumentarium overgenomen, waarin een verwijzing is opgenomen naar de richtlijnen³.

Het knelpunt bij de implementatie van 'Beleid' ligt bij de toepassing van due diligence. Dit betreft een beschrijving in het beleid *hoe* due diligence wordt ingevuld en verankerd. Due diligence is een cruciaal onderdeel van de OESO-richtlijnen en bestaat uit een cyclus van zes stappen. Slechts 5% van de Deelnemende Pensioenfondsen heeft dit kernelement conform het Convenant geïmplementeerd.⁴ In samenhang met de lage score op de implementatie van due diligence, is er een lage score op de beleidsmatige keuze voor thematische aandachtsgebieden die volgen uit de due diligence cyclus. Daarbij wordt opgemerkt dat het instrumentarium om Deelnemende Pensioenfondsen te ondersteunen bij de formulering van beleid inclusief de invulling van due diligence, aan het einde van 2019 gepubliceerd is. De periode tussen de beschikbaarheid van het instrumentarium en deze voortgangsmeting, was daarmee kort. Echter, uit de respons van Deelnemende Pensioenfondsen in de hoor- en wederhoor fase leidt de Monitoringcommissie af dat veel Deelnemende Pensioenfondsen beperkte kennis tonen over de due diligence cyclus en verwijzen naar uitsluitingsbeleid of engagement, of due diligence niet van toepassing verklaren op passief beleggen.

³ Met de voorbeeldtekst onderschrijven pensioenfondsen de OESO-richtlijnen en de *UN Guiding Principles on Business and Human Rights* met verwijzing naar het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers.

⁴ Ten opzichte van de Nulmeting is het percentage Deelnemende Pensioenfondsen dat voldoet aan indicator 1c afgenomen ('thematische aandachtsgebieden op basis van informatie uit een ESG-*due diligence* procedure'). Dit wordt veroorzaakt door de aanscherping van de beoordeling op basis van de instructies van de werkgroep Monitoring.

4.1.3 Aanbevelingen

Ten behoeve van het lerend vermogen van het Convenantproces wordt de volgende aanbeveling gedaan aan de hand van de observaties:

- De Monitoringcommissie adviseert aan de Stuurgroep om aan de Werkgroep Instrumentarium de opdracht te geven om de effectiviteit van het huidige instrumentarium te vergroten. Met name de toepasbaarheid voor kleinere pensioenfondsen moet concreter, en de toepassing voor passief belegde portefeuilles moet explicieter. De commissie denkt hierbij aan concreet uitgewerkte *Cases* en "*how to*" handleidingen.

4.2 Kader, Observaties en Aanbevelingen Uitbesteding

4.2.1 Kader IMVO Convenant

Meerdere onderdelen van het Convenant hebben betrekking op uitbesteding. Zo verwacht artikel 3.1b dat Deelnemende Pensioenfondsen beschrijven: "hoe het Deelnemende Pensioenfonds de verschillende ESG-due diligence stappen conform de OESO-richtlijnen en de UNGP's invult en verankert in de uitbesteding, monitoring en rapportage van Externe Dienstverleners;"

Convenant artikel 4.1 licht dat toe, door aan te geven dat Deelnemende Pensioenfondsen "zelf verantwoordelijk [blijven] voor de implementatie van de OESO-richtlijnen en de UNGP's in de beleggingscategorieën. Om ervoor te zorgen dat de OESO-richtlijnen en de UNGP's worden geïmplementeerd in de beleggingscategorieën van Deelnemende Pensioenfondsen, worden deze richtlijnen verankerd in contracten met Externe Dienstverleners. Het OESO-richtsnoer voor institutionele beleggers is een leidraad voor de implementatie hiervan."

Dit wordt uitgewerkt in artikel 4.1 en 4.2. Inhoudelijk zijn de volgende – verkorte – onderdelen relevant voor de uitbesteding:

Convenant artikel 4.1 In nieuwe contracten met Externe Dienstverleners zullen Deelnemende Pensioenfondsen ten minste opnemen dat de Externe Dienstverlener in de Beleggingscategorieën van het Deelnemende Pensioenfonds conform de OESO-richtlijnen en UNGP's:

- a. ESG implementeert in beleid en managementsystemen en langetermijnwaardecreeatie als een leidend principe hanteert;
- b. (Potentiële) negatieve impact van activiteiten in de beleggingscategorieën van het Deelnemend Pensioenfonds identificeert en prioriteert, en daarbij relevante stakeholders betreft;
- c. Invloed zal aanwenden en waar nodig en mogelijk vergroten om te bevorderen dat negatieve impact van activiteiten in de beleggingscategorieën wordt voorkomen of gemitigeerd;
- d. Invloed zal aanwenden en waar nodig en mogelijk vergroten om beursgenoteerde ondernemingen waarin belegd wordt en die een negatieve impact veroorzaken of daaraan bijdragen, op basis van tijdsgebonden vragen te stimuleren om negatieve impact te voorkomen en/of te mitigeren en/of te stimuleren om herstel en/of verhaal te bieden;
- e. Indien artikel 8.3 van toepassing is, processen inricht om herstel en/of verhaal beschikbaar te maken;
- f. Indien wordt overgegaan tot (tijdelijke) vermindering of desinvestering van beleggingen in ondernemingen die zijn geprioriteerd op basis van de ernst van de negatieve impact, de mogelijke negatieve impacts voor benadeelden daarvan heeft meegewogen;

- g. Verantwoording aflegt door resultaten te monitoren en te rapporteren aan het Deelnemende Pensioenfonds, met inachtneming van de rapportage- vereisten zoals beschreven in paragraaf 5 van dit Convenant.

Convenant artikel 4.2: De Partijen ontwikkelen binnen één jaar na inwerkingtreding van het Convenant gezamenlijk een instrumentarium met daarin een advies voor teksten die Deelnemende Pensioenfondsen kunnen overnemen in contracten met Externe Dienstverleners, waarin van deze Externe Dienstverleners gevraagd wordt due diligence uit te voeren conform de OESO-richtlijnen en de UNGP's die voldoen aan de criteria zoals beschreven in artikel 4.1. [...] Ten aanzien van bestaande contracten die niet binnen de looptijd van het Convenant worden vernieuwd, zullen Deelnemende Pensioenfondsen zich inspannen om deze in lijn te brengen met de afspraken in artikel 4.1 en 5.1.

4.2.2 Observaties uitbesteding

Onderstaande tabel geeft de kwantitatieve resultaten van de implementatie Uitbesteding.

KPI		Eerste voortgangsmeting		Nulmeting
% percentage Deelnemende Pensioenfondsen dat subindicator geheel heeft geïmplementeerd				
	Doel	Realisatie op basis van het percentage pensioenfondsen	Realisatie op basis van het percentage belegd vermogen	Realisatie op basis van het percentage pensioenfondsen
<i>Hoofd-indicator uitbesteding</i>				
2. Alle van toepassing zijnde subindicatoren geïmplementeerd	34%	13%	57%	1%
<i>Subindicatoren uitbesteding bevat:</i>				
2a. ESG implementeert in beleid en managementsystemen en langetermijnwaardecreatie als een leidend principe hanteert.	35%	30%	78%	3%
2b. (Potentiële) negatieve impact van activiteiten in de Beleggingscategorieën van het Deelnemend Pensioenfonds identificeert en prioriteert en daarbij relevante stakeholders betreft.	35%	37%	73%	3%
2c. Invloed zal aanwenden en waar nodig en mogelijk vergroten om te bevorderen dat negatieve impact van activiteiten in de Beleggingscategorieën wordt voorkomen of gemitigeerd.	35%	12%	11%	3%
2d. Invloed zal aanwenden en waar nodig en mogelijk vergroten om beursgenoteerde ondernemingen waarin belegd wordt, en die een negatieve impact veroorzaken of daaraan bijdragen, op basis van tijdsgebonden vragen te stimuleren om negatieve impact te voorkomen en/of te mitigeren en/of te stimuleren om herstel en/of	41%	41%	66%	11%

verhaal te bieden conform paragraaf 8.2.				
2e. Indien paragraaf 8.3 van toepassing is, processen inricht om herstel en/of verhaal beschikbaar te maken.		1 fonds		1 fonds
2f. Indien wordt overgegaan tot (tijdelijke) vermindering of desinvestering van beleggingen in ondernemingen die zijn geprioriteerd op basis van de ernst van de negatieve impact, de mogelijke negatieve impacts voor benadeelden daarvan meeweegt.	34%	25%	62%	1%
2g. Verantwoording aflegt door resultaten te monitoren en te rapporteren aan het Deelnemende Pensioenfonds, met inachtneming van de rapportagevereisten zoals beschreven in paragraaf 5 van dit Convenant	Zie KPI 3	Zie KPI 3	Zie KPI 3	Zie KPI 3

Tabel 3 Voortgang hoofd- en subindicatoren 'Uitbesteding'

4.2.3 Observaties over voortgang

- Met betrekking tot de subindicatoren voor 'Uitbesteding' hebben de Deelnemende Pensioenfonds op meerdere onderdelen voortgang geboekt. In het Convenant is vastgelegd dat eind jaar 3 van de Convenantperiode de Deelnemende Pensioenfonds 100% van de subindicatoren gerealiseerd hebben.
- Het aantal Deelnemende Pensioenfonds dat in de nieuwe/hernieuwde contracten met uitvoerders en vermogensbeheerders implementatie van ESG-beleid heeft opgenomen, waarbij het Deelnemende Pensioenfonds borgt dat langetermijnwaardecreatie een leidend principe is, is nog bescheiden in aantal. In de rapportageperiode hebben zes Deelnemende Pensioenfonds aangegeven de implementatie van ESG in nieuwe en hernieuwde contracten op te nemen. De expliciete borging van langetermijnwaardecreatie als leidend principe is nog minder in aantal.
- Vier Deelnemende Pensioenfonds geven aan de implementatie van due diligence in de managementsystemen van de uitvoerder contractueel te hebben vastgelegd. Een nadere blik leert dat dit door één Deelnemend Pensioenfonds voldoende onderbouwd wordt. 15 Deelnemende Pensioenfonds hebben aangegeven dit nog niet te hebben vastgelegd, waarbij ze wel overwegend aangeven dat ESG als bepaling verwerkt wordt of verwerkt is in contracten.
- Twee Deelnemende Pensioenfonds geven aan identificatie en prioritering van activiteiten met een negatieve impact contractueel te hebben vastgelegd. Slechts één Deelnemend Pensioenfonds geeft aan het inrichten van processen om herstel/verhaal mogelijk te maken, in het contract te hebben opgenomen.

4.2.4 Aanbevelingen

- Vanaf volgend jaar wordt met betrekking tot deze hoofdindicator zoals afgesproken in het Convenant duidelijke voortgang verwacht. De Monitoringcommissie adviseert dat, met de hulp van voorbeeldteksten in het instrumentarium en de ervaringen met implementatie hiervan, de Deelnemende Pensioenfondsen die al stappen gezet hebben, hun bevindingen delen zodat andere pensioenfondsen hiervan kunnen leren.
- De Monitoringcommissie pleit daarbij voor extra aandacht voor inrichten van processen voor herstel en/of verhaal, omdat dit nieuw is, zowel voor het Deelnemende Pensioenfonds als voor de uitvoerder. Uit de cijfers blijkt dat hier nog niet veel ervaring mee is opgedaan. De Monitoringcommissie roept de besturen op om te beginnen: de tijd te nemen en vooral klein te beginnen, ervaring op te doen met een uitvoerder en mandaat, en op basis daarvan bredere stappen zetten. De Monitoringcommissie (h)erkent dat men in dit proces een pragmatische houding moet aannemen, juist omdat het ook een lerend proces is.

4.3 Kader, Observaties en Aanbevelingen Monitoring van uitbesteding

4.3.1 Kader IMVO-Convenant

Externe dienstverleners voor fiduciair beheer van vermogen van o.a. pensioenfondsen geven reeds vele jaren uitvoering aan ESG-beleid en voorzien in monitoringsrapportages over de uitvoering. Echter, deze monitoring en rapportage is nog niet (systematisch) gebaseerd op de OESO-richtlijnen en de UNGP's en de daaruit volgende due diligence aanpak. In het Convenant is vastgelegd dat Deelnemende Pensioenfondsen zo snel mogelijk, doch uiterlijk binnen drie jaar na inwerkingtreding van het Convenant de rapportagevereisten conform de OESO-richtlijnen/UNGP's in de contracten met Externe Dienstverleners opnemen. Het doel van deze rapportagevereisten aan externe dienstverlening is de monitoring van onder andere:

- a. De voortgang van de uitvoering van het ESG-beleid.
- b. De risico-identificatie methodologie en bevindingen over de negatieve impact die geïdentificeerd is in de beleggingscategorieën.
- c. Informatie hoe negatieve impact in de beleggingscategorieën worden voorkomen en/of te mitigeren en/of te stimuleren om herstel en/of verhaal te bieden.
- d. De ernst van de negatieve impact.

Om Deelnemende Pensioenfondsen te ondersteunen in de implementatie van deze nieuwe rapportagevereisten is in het Convenant vastgelegd dat Partijen binnen één jaar na inwerkingtreding van het Convenant een gezamenlijk instrumentarium zullen ontwikkelen die Deelnemende Pensioenfondsen kunnen overnemen in de rapportagevereisten voor Externe Dienstverleners.

4.3.2 Observaties Monitoring van Uitbesteding

KPI		Eerste voortgangsmeting		Nulmeting	
% percentage Deelnemende Pensioenfondsen dat subindicator geheel heeft geïmplementeerd					
	Doel	Realisatie op basis van het percentage pensioenfondsen	Realisatie Op basis van het percentage belegd vermogen	Realisatie Op basis # pensioenfondsen	
<i>Hoofd-indicator Monitoring</i>					
3. Alle van toepassing zijnde subindicatoren geïmplementeerd		39%	7%	21%	8%
<i>Subindicatoren Monitoring bevat:</i>					
3a. De voortgang van de uitvoering van het ESG-beleid van de betreffende Externe Dienstverlener en/of het ESG-Beleid van het betreffende Deelnemende Pensioenfonds.		66%	68%	92%	49%
3b. De ESG risico-identificatie methodologie van de Externe Dienstverlener en bevindingen over de negatieve impact die geïdentificeerd is in de Beleggingscategorieën.		41%	21%	63%	11%
3c. Informatie over hoe de Externe Dienstverlener namens het Deelnemende Pensioenfonds getracht heeft negatieve impact van activiteiten in de Beleggingscategorieën te voorkomen en/of te mitigeren en/of te stimuleren om herstel en/of verhaal te bieden.		45%	27%	38%	17%
3d. Informatie over de op basis van de ernst van de negatieve impact geprioriteerde beursgenoteerde ondernemingen, waarbij het aanwenden van invloed binnen het daarvoor gestelde tijdspad niet heeft geleid tot voldoende voortgang.		45%	27%	43%	18%

Tabel 4 Voortgang hoofd- en subindicatoren Monitoring van Uitbesteding

Nb. De Monitoringscommissie heeft geen duidelijke verklaring voor de reductie van 1% in hoofdindicator 'monitoring van uitbesteding' ten opzichte van de Nulmeting. Mogelijk wordt het geringe verschil verklaard door een wijziging in de populatie van deelnemende pensioenfondsen tussen nulmeting en eerste voortgangsmeting

4.3.3 Observaties Monitoring van uitbesteding

- Bijna tweederde van de Deelnemende Pensioenfondsen geven aan dat zij in de rapportagevereisten hebben opgenomen dat de Externe Dienstverlener periodiek rapporteert over de voortgang van de uitvoering van het ESG-beleid. Het merendeel van de Deelnemende Pensioenfondsen die aangeven dat dit niet in de rapportagevereisten is opgenomen geeft aan dat het in de praktijk al gebeurt, maar nog niet in de contracten is opgenomen.

- 21% van de Deelnemende Pensioenfondsen geeft aan dat in de rapportagevereisten is opgenomen dat Externe Dienstverleners hen informeren over de ESG-risico-identificatie methodologie. Een deel van de Deelnemende Pensioenfondsen geven aan hier gedeeltelijk aan te voldoen. Weer een ander deel geeft aan geïnformeerd te worden over negatieve impact die geïdentificeerd is.
- In het verlengde hiervan heeft een groter deel van de Deelnemende Pensioenfondsen in de rapportagevereisten met Externe Dienstverleners opgenomen dat de Externe Dienstverleners informatie opnemen, hoe zij namens het Deelnemende Pensioenfonds negatieve impact van activiteiten in de beleggingscategorieën rapporteren en eventueel herstellen.
- Met betrekking tot de indicator 'informatie over de prioritering van beursgenoteerde ondernemingen op basis van de ernst van negatieve impact, waarbij het aanwenden van invloed binnen het daarvoor gestelde tijdspad niet heeft geleid tot voldoende voortgang', geeft 27% van de Deelnemende Pensioenfondsen aan dat zij het aanwenden van invloed op te hebben genomen in de rapportagevereisten. Zij hebben in de rapportagevereisten opgenomen dat de Externe Dienstverlener rapporteert over gevallen waarin het aanwenden van invloed tot onvoldoende voortgang heeft geleid.

4.3.4 Aanbeveling

Vanuit de observatie dat implementatie van de gehele due diligence cyclus door Deelnemende Pensioenfondsen nog in de kinderschoenen staat, beveelt de Monitoringcommissie aan de Werkgroep Instrumentarium te vragen de bestaande handreiking door te ontwikkelen, met aandacht voor de rapportagevereisten en vastlegging. De Monitoringcommissie adviseert dit in de vorm van een "how to" guide. Zo wordt duidelijk waar de zes stappen van due diligence toegepast worden, hoe de vastlegging (bij wie) plaatsvindt en volgens welke rapportage-eisen. We denken verder, als ondersteuning van besturen, ook aan een in detail uitgewerkte casestudie zodat Deelnemende Pensioenfondsen een goed beeld hebben wat due diligence is, en op basis daarvan eigen invulling/keuzes kunnen maken.

4.4 Kader, Observaties en Aanbevelingen Rapportage en Transparantie

4.4.1 Kader IMVO Convenant

Transparantie op basis van openbare rapportages is een kernprincipe van maatschappelijk verantwoord beleggen. Zo snel mogelijk, doch uiterlijk drieënhalf jaar na inwerkingtreding van het Convenant zullen Deelnemende Pensioenfondsen hun openbare rapportages uitbreiden om conform de OESO-richtlijnen en de UNGP's te rapporteren. Die rapportage en transparantie bevat o.a.:

- a. Een lijst van namen van ondernemingen en/of beleggingsfondsen waarin het vermogen is belegd;
- b. De aanpak ten aanzien van due diligence conform de OESO-richtlijnen en de UNGP's;
- c. Hoe het ESG-beleid van het Deelnemende Pensioenfonds geïntegreerd is in de verschillende Beleggingscategorieën;
- d. De Engagement activiteiten, de resultaten daarvan en de daaruit volgende beslissingen
- e. Een toelichting op het stembeleid in aandeelhoudersvergaderingen
- f. Toekomstig ESG-beleid en ESG-doelstellingen.

Transparante communicatie over ESG-beleid met prioritering en focus die passend is voor het Deelnemende Pensioenfonds en haar deelnemers, is een eerste stap om draagvlak te kunnen opbouwen. In het Convenant is opgenomen dat binnen één jaar na inwerkingtreding van het Convenant instrumentarium wordt ontwikkeld met daarin een advies voor teksten die Deelnemende Pensioenfondsen kunnen overnemen in rapportages. Hoewel het instrumentarium ontwikkeld is, constateert de Monitoringcommissie dat dit met name voor rapportage en transparantie over de aanpak van due diligence beperkt is uitgewerkt.

4.4.2 Observaties Rapportage en transparantie

KPI		Eerste voortgangsmeting		Nulmeting
% percentage Deelnemende Pensioenfondsen dat subindicator geheel heeft geïmplementeerd				
	Doel	Realisatie op basis van het percentage pensioenfondsen	Realisatie Op basis van het percentage belegd vermogen	Realisatie Op basis # pensioenfondsen
<i>Hoofd-indicator Rapportage en transparantie</i>				
4. Alle van toepassing zijnde subindicatoren geïmplementeerd		1%	4%	1%
<i>Subindicatoren, Rapportage en transparantie bevat:</i>				
4a. Onder het beginsel van pas-toe-of-leg-uit, voor zover onder meer juridisch en praktisch mogelijk en rekening houdend met Proportionaliteit, jaarlijks met een kwartaal en maximaal een jaar vertraging een lijst van namen van ondernemingen en/of beleggingsfondsen		44%	51%	25%

binnen de beursgenoteerde aandelenportefeuille(s) waarin het vermogen van het Deelnemend Pensioenfonds over de voorgaande periode belegd was.				
4b. De aanpak van het pensioenfonds (al dan niet via Externe Dienstverleners) ten aanzien van due diligence conform de OESO-richtlijnen en de UNGP's.	26%	5%	37%	1%
4c. Hoe het ESG-beleid van het Deelnemende Pensioenfonds geïntegreerd is in de verschillende Beleggingscategorieën waarin het Deelnemende Pensioenfonds belegt.	37%	41%	29%	16%
4d.I. Ondernemingen waarmee namens het Deelnemende Pensioenfonds Engagement wordt gevoerd en waarover.	39%	33%	79%	18%
4d.II. De resultaten van Engagement namens het Deelnemende Pensioenfonds bij specifieke ondernemingen.	43%	32%	36%	24%
4d.iii. Beslissingen die het Deelnemende Pensioenfonds genomen heeft wanneer Engagement niet succesvol blijkt.	33%	9%	6%	12%
4e. Hoe het pensioenfonds bij aandeelhoudersvergaderingen van beursgenoteerde ondernemingen waarin het pensioenfonds belegt, heeft gestemd conform de Richtlijn 2007/36/EG over het bevorderen van langetermijnbetrokkenheid van aandeelhouders.	54%	36%	64%	39%
4f. Waar zinvol toekomstig ESG-beleid en ESG-doelstellingen.	43%	37%	66%	24%

Tabel 5 Voortgang hoofd- en subindicatoren Rapportage en transparantie

- De voortgang op de hoofdindicator rapportage en transparantie ligt achter op de doelstelling.
- In lijn met de constatering over de verankering van due diligence in beleid, blijft de transparantie over due diligence achter op doelstelling (op basis percentage Deelnemende Pensioenfondsen).
- Met betrekking tot subindicator 4d.iii, 'transparantie over de besluiten die Deelnemende Pensioenfondsen nemen wanneer engagement niet succesvol blijkt', is de voortgang beperkt. Omdat (rapporteren over) besluiten op basis van voortgangresultaten belangrijk zijn voor de effectiviteit en geloofwaardigheid van engagement, is voortgang op deze subindicator gewenst.
- Op enkele subindicatoren, zoals het publiceren van een lijst van ondernemingen/ beleggingsfondsen waarin wordt belegd, is ten opzichte van de Nulmeting significante voortgang gemaakt en ligt het resultaat boven de doelstelling.
- Positief is dat meer Deelnemende Pensioenfondsen inzicht geven in toekomstig ESG-beleid en ESG-doelstellingen. Actieve communicatie over de te maken keuzes over ESG-beleid

kan de betrokkenheid van stakeholders vergroten: Het voorbeeld in het instrumentarium over dit artikel uit het Convenant, is hiertoe illustratief⁵.

4.4.3 Aanbevelingen

- Deelnemende Pensioenfondsen wordt aanbevolen om aan de hand van eenduidige criteria te rapporteren over welke besluiten worden genomen indien engagement niet succesvol blijkt;
- De Werkgroep Instrumentarium wordt opgeroepen om met name voor kleinere pensioenfondsen praktische handvaten te bieden: hoe transparant te rapporteren over de uitvoering van de zes stappen van due diligence en de resultaten van deze stappen.

4.5 Kader, Observaties en Aanbevelingen Diepe Spoor

4.5.1 Kader IMVO Convenant

1. 12.1 Door de samenwerking van de Partijen in de *Cases* zullen innovaties plaatsvinden en inzichten en lessen opgedaan worden met bredere relevantie. Hierbij kunnen drie niveaus onderscheiden worden:
 - a. 12.1.1 Issue-niveau: inzichten over effectieve aanpak van de negatieve impact(s) in het ESG-vraagstuk.
 - b. 12.1.2 Samenwerkingsniveau: tactische en strategische inzichten over het vergroten van invloed van Deelnemende Pensioenfondsen op ondernemingen door samenwerking. Het betreft hier de samenwerking in het gehele proces van aanbreng en selectie van *Cases*, uitvoering tot en met afsluiting en reflectie.
 - c. 12.1.3 Beleidsniveau: inzichten met repliceerbaarheid of implicaties voor de due diligence processen van pensioenfondsen, voor het beleid van overheden, ngo's en vakbonden of voor de toepassing van de UNGP's en de OESO-richtlijnen in andere sectoren/ landen en daarmee voor het Brede spoor (paragrafen 2 t/m 8).
2. 12.2 Jaarlijks wordt door de (sub-)werkgroepen gereflecteerd op hun *Cases* om strategische inzichten en lessen te identificeren en documenteren. Hiervoor worden de bestuurders van de fondsen betrokken bij de uitvoering van deze *Cases* uitgenodigd. Ook kunnen naar behoefte derden en/of experts worden uitgenodigd. Bij de afsluiting van *Cases* wordt voor deze reflectie een workshop georganiseerd met externe experts, waarbij specifiek wordt ingegaan op beleidsimplicaties. De Partijen streven ernaar om de lessen en inzichten over het Diepe Spoor te documenteren in publicaties. De (sub-)werkgroep rapporteert haar eindbevindingen aan de Monitoringcommissie en aan de Stuurgroep. De Stuurgroep overweegt deze bevindingen voor het opstellen van aanbevelingen voor de activiteiten in het Brede spoor. Dit houdt onder andere in dat gedurende de implementatie

⁵ 'Het pensioenbestuur buigt zich over de vraag hoe het toekomstige beleid er uit moet zien. Daarom willen we graag weten wat onze deelnemers en andere stakeholders belangrijk vinden'

van het Convenant geleerde lessen uit het Diepe Spoor worden opgenomen in het te ontwikkelen instrumentarium en/of de toepassing daarvan.

4.5.2 Observaties

Tien pensioenfondsen zijn actief in het Diepe Spoor, samen met een aantal van de overige partijen. De samenstelling verschilt per *Case* en hangt af van de activiteiten en affiniteit van deze partijen met de *Case*.

In het eerste jaar van de implementatie van het Convenant zijn er twee Diepe Spoor *Cases* opgezet: een gericht op een specifiek mijnbouwbedrijf, de ander meer sectoraal gericht op palmolie.

Al zijn er veel onderlinge verschillen tussen de Diepe Spoor trajecten zijn er ook aantal overeenkomsten. Deze overeenkomsten hebben geleid tot de volgende observaties:

- De aandachtsgebieden (mijnbouw en palmolie) staan bekend om hun ESG uitdagingen, en ook hun mensenrechtenuitdagingen. Deze uitdagingen hebben te maken met zowel wat er gebeurt op de werklocaties (arbeidsomstandigheden) als ook de impact op de omliggende bewoners. Er zijn in het verleden ook al eerder engagementtrajecten geweest rondom deze aandachtsgebieden – ook door ondertekenaars van het Convenant, al dan niet via hun uitvoerders. Het innovatieve karakter van het Diepe Spoor ligt vooral in de samenwerking tussen de Partijen.
- De Diepe Spoor *Cases* bevinden zich over het algemeen nog in een beginfase (ten tijde van de interviews met de Monitoringcommissie). De Monitoringcommissie heeft de indruk dat het kiezen en opzetten van de specifieke *Cases* nogal wat voeten in de aarde had. Er moest ervoor gezorgd worden dat er voldoende draagvlak was voor het onderwerp, dat elke Partij voldoende van toegevoegde waarde was, of dat eventuele (politieke) gevolgen geïdentificeerd en geadresseerd waren, etc. Dit heeft meer tijd gevraagd dan waar op gerekend was door de deelnemers.
- Vanwege de coronacrisis is een fysiek bezoek voor een van de *Cases* niet mogelijk geweest in 2020. Wel is een virtueel bezoek geweest, waarin alle Partijen een bijdrage hebben geleverd op basis van hun unieke kennis, achterban, contacten, en ervaringen. Dit lijkt een innovatief en veelbelovend concept.
- De eerste echte resultaten als het gaat om gedragsverandering bij bedrijf/bedrijven en/of 'impact on the ground' moeten nog in kaart gebracht worden. Na één jaar is het nog te vroeg om hier iets zinnigs over te zeggen. Vooruitkijkend observeert de Monitoringcommissie dat vraagtekens rondom financiering van vooral de Ngo-bijdrage in het Diepe Spoor zou de rol van de Ngo-partijen en daarmee de beoogde resultaten kunnen beperken in de toekomst;
- Er zijn ook nog vraagtekens rondom de schaalbaarheid van het Diepe Spoor en of het praktisch haalbaar is om vergelijkbare trajecten buiten het Convenant op te zetten en te implementeren.

4.5.3 Aanbevelingen

Op basis van de observaties heeft de Monitoringcommissie twee aanbevelingen:

- Een onderzoeksvraag is of de unieke Convenantenaanpak een andere of grotere impact heeft dan engagementactiviteiten op dezelfde onderwerpen voorheen. Daarom adviseert de Monitoringcommissie om de impact op de verschillende niveaus (issue, samenwerking, en beleid) nauwkeurig te volgen en daarover gericht te communiceren, ook buiten het Convenant. Het zou wellicht ook van toegevoegde waarde zijn om bij de bedrijven waarmee engagement is gevoerd na te gaan hoe deze innovatieve manier van engagement voeren door hen ervaren werd (al dan niet door onafhankelijk onderzoek).
- Om zoveel mogelijk praktische struikelblokken zoals financiering voor Ngo's weg te nemen raadt de Monitoringcommissie aan om waar mogelijk in het begin van een engagementtraject hier duidelijkheid over te scheppen.

4.6 Kader, Observaties en Aanbevelingen Overige Convenantverplichtingen

In dit deel worden observaties en aanbeveling van de Monitoringcommissie over het instrumentarium, alsook de observaties en aanbeveling van de Monitoringcommissie over de rollen van de Partijen gedeeld.

4.6.1 Kader IMVO Convenant

- (7.1) De Partijen ontwikkelen gezamenlijk binnen één jaar na inwerkingtreding van het Convenant een instrumentarium dat Deelnemende Pensioenfondsen zullen overwegen en kunnen gebruiken om de OESO-richtlijnen en UNGP's te implementeren.
- (7.2) De werkgroep instrumentarium zal toelichtende teksten op thematische aandachtsgebieden ontwikkelen op basis van risico's vanuit due diligence door pensioenfondsen
- (7.3) Het instrumentarium moet op een zinvolle en praktische manier toepasbaar zijn voor alle deelnemende pensioenfondsen.
- (7.5) Om te kunnen leren en innoveren worden geleerde lessen gebruikt om het instrumentarium te verbeteren.
- (7.5) De Pensioenfederatie verwerkt het instrumentarium (en updates) in een Servicedocument Verantwoord Beleggen.
- (7.5) Het gebruik en de effectiviteit van het Instrumentarium wordt gemonitord door de Monitoringcommissie.

4.6.2 Observaties t.a.v. instrumentarium

- De Werkgroep Instrumentarium heeft het document 'Instrumentarium Convenant IMVB Pensioenfondsen' eind 2019 opgeleverd. Uit de monitoring' jaar 1' blijkt dat veel Deelnemende Pensioenfondsen kennis hebben genomen van het instrumentarium en circa de helft van de Deelnemende Pensioenfondsen meldt het instrumentarium te gebruiken.
- De Monitoringcommissie observeert dat veel Deelnemende Pensioenfondsen (nog) niet in staat zijn geweest het instrumentarium effectief in te zetten. De Monitoringcommissie constateert op basis van de terugkoppeling van de Deelnemende Pensioenfondsen dat het instrumentarium nog niet de gewenste concreetheid en toepasbaarheid heeft. De Monitoringcommissie ziet het de doorontwikkeling van het instrumentarium (en met name het uitwerken van due diligence) als een belangrijk middel om de doelstellingen van het Convenant haalbaar te houden.
- De Monitoringcommissie observeert ook dat de Samenwerkende Partijen het instrumentarium effectiever kunnen inzetten om de doelen van het Convenant te bereiken.
- In het Convenant is opgenomen dat de Pensioenfederatie Deelnemende Pensioenfondsen ondersteunt met het implementeren van het instrumentarium door dit te verwerken in een

Servicedocument Verantwoord Beleggen. De Monitoringcommissie constateert dat dit nog niet gerealiseerd is en beveelt aan om de ondersteuning ter hand te nemen met aanvullende communicatie (bijvoorbeeld webinars), gericht op het verduidelijken van de zes stappen van het due diligence proces.

4.6.3 Aanbevelingen

- De Monitoringcommissie beveelt aan dat de Werkgroep Instrumentarium de bestaande handreiking verdiept. Niet alleen met voorbeeldteksten, maar ook concreet waar deze toegepast moeten worden, hoe de vastlegging dan (bij wie) plaatsvindt, welke rapportage eisen dit betekent, etc. Concreet zou een in detail uitgewerkte casestudie opgesteld kunnen worden zodat Deelnemende Pensioenfondsen een concreet beeld hebben, en op basis daarvan eigen invulling/keuzes kunnen maken.
- De Monitoringcommissie raadt aan om de uitwerking van het instrumentarium in de geest van het Convenant te laten gebeuren – in samenwerking met elkaar. Een goed voorbeeld van resultaatgerichte samenwerking is de brief van alle Partijen van het Convenant aan hun uitbestedingspartners (nieuwsbericht te vinden op de website van het Convenant).⁶

4.7 Rollen Pensioenfondsen, Pensioenfederatie, overheid, ngo's en vakbonden

In het Convenant zijn voor alle betrokken Partijen de rollen gericht op een zinvolle en praktische implementatie van de OESO-richtlijnen en de UNGP's. Zo zijn ondermeer de volgende –ingekorte tekst t.o.v. Convenant– rollen benoemd:

1. De Deelnemende Pensioenfondsen zorgen ervoor dat onder deelnemers draagvlak bestaat voor de keuzes over verantwoord beleggen
2. De Pensioenfederatie verwerkt het instrumentarium in een Servicedocument Verantwoord Beleggen.
3. De Vakbonden halen kennis op en delen kennis en netwerken tbv het identificeren, mitigeren en remediëren van arbeidsrechten.
4. Ngo's zullen kennis en netwerken van hun werkterrein delen, o.a. mbt procedures voor due diligence.
5. De Overheid zal onder andere proactief het Convenant en de OESO-normen uitdragen op internationaal en nationaal niveau, onder andere bij handelsmissies en ambassades. Daarnaast zal de overheid haar *duty to protect* blijven invullen op internationaal, Europees en nationaal niveau.

⁶ <https://www.imvoconvenanten.nl/nl/pensioenfondsen/nieuws/vermogensbeheerders-oproep-due-diligence>

4.7.1 Observaties

- Uit de lage score (vraag 1c: 4%) op vraag over gemaakte keuzes op basis van prioriteiten van de achterban, concludeert de Monitoringcommissie dat Deelnemende Pensioenfondsen deze rol nog niet of nauwelijks hebben opgepakt.
- De Pensioenfederatie heeft het instrumentarium gebruiksvriendelijk gepubliceerd op haar website. Eind november 2020 was de informatie nog niet verwerkt in het Servicedocument Verantwoord Beleggen uit 2016.
- Kennis over arbeidsrechten in specifieke sectoren en regio's is onder andere gedeeld bij het opstellen van de thematische aandachtsgebieden. Het inzetten van netwerken is relevant bij het Diepe Spoor als ook het uitvoeren van due diligence op basis van de UNGP's.
- De Ngo's melden dat de inbreng van hun kennis van o.a. due diligence en de thematische aandachtsgebieden in de Werkgroep Instrumentarium niet aansloot bij het ambitieniveau en de leefwereld van pensioenfondsen. De Ngo's ervaren een gebrek aan samenwerking en ervaren dat hun ESG-kennis minder is benut dan nodig voor een de realisatie van de doelstellingen van het Convenant.

4.7.2 Aanbevelingen

- Tot nu toe is de samenwerking vaak misschien nog te 'aftastend' geweest, en is mede daarom de vooruitgang minder dan gewenst. De Monitoringcommissie beveelt de partijen van het Convenant daarom aan om goed te kijken waar zij elkaar versterken en hoe iedere partij zo goed mogelijk ingezet kan worden om de doelen van het Convenant te behalen.
- Vanuit de rol van de Overheid om de implementatie van het Convenant te bevorderen en vanuit het belang voor pensioenfondsen t.a.v. uitvoerbaarheid/beheersen uitvoeringskosten, adviseert de Monitoringcommissie aan de Stuurgroep dat toezichthouders waar mogelijk aansluiten op het Convenant, met name de due diligence bepalingen, en de te ontwikkelen rapportagevereisten.

5 Opgvolging aanbevelingen Monitoringcommissie Rapportagejaar Nulmeting

Onderstaand worden de aanbevelingen genoemd die de Monitoringcommissie gedaan heeft in haar rapport over het jaar van Nulmeting, en de observaties die de Monitoringcommissie heeft met betrekking tot de invulling en/of opvolging hiervan.

Met betrekking tot 'Beleid'

Aanbeveling Rapportagejaar Nulmeting	Observatie Opvolging Aanbeveling
<p>Aanbeveling 1. In het eerste jaar van een complex proces als het IMVB Convenant Pensioenfondsen is het logisch dat het nog niet voor alle Deelnemende Pensioenfondsen helemaal duidelijk is hoe zij tewerk moeten gaan. Daarom doet de Monitoringcommissie de aanbeveling dat de Partijen van het Convenant (waar mogelijk in samenwerking) Deelnemende Pensioenfondsen, haar bestuursbureau's, bestuurders, deelnemers en andere betrokkenen meeneemt in het Convenantproces, en geschikte informatie en trainingen aanbiedt. Aangeraden is om te beginnen met de onderwerpen waar de Monitoringcommissie van mening is dat er verwarring/onduidelijkheden zijn (e.g. verschil in codes en richtlijnen als UNGC, UNGPs, UNPRI, OESO-richtlijnen, wie ontwikkelt het instrumentarium, etc.). Het is aannemelijk dat toekomstige verschillen tussen de zelfevaluaties en die van de Monitoringcommissie af zullen nemen naarmate er duidelijkheid geschepd wordt onder Deelnemende Pensioenfondsen.</p>	<p>De Monitoringcommissie observeert op basis van de rapportage dat de betrokkenheid en samenwerking van de Partijen aanwezig is. De verwarring/onduidelijkheid over de verschillende codes/richtlijnen neemt duidelijk af. Desalniettemin blijft een aanbeveling een helder – beknopt – raamwerk voor pensioenfondsen te ontwikkelen hoe deze richtlijnen en codes gepositioneerd zijn en op elkaar ingrijpen. Een aantal organisaties lijken de stappen van de Werkgroep Instrumentarium afgewacht te hebben, dit bevestigt het beeld dat het nog niet geheel duidelijk is voor alle partijen. Een aanbeveling zou zijn dat de Werkgroep Instrumentarium duidelijk vooraf aangeeft wanneer zij wat oplevert.</p>
<p>Aanbeveling 2. Het is aan te bevelen om in een vroege fase van de ontwikkeling van het instrumentarium duidelijk te maken dat due diligence volgens OESO richtlijnen een andere is dan die zoals beschreven in generieke uitbestedingsrichtlijnen conform DNB. Daarnaast lijkt het idee te bestaan dat de SER instrumentarium ontwikkelt voor de pensioenfondsen; duidelijk moet worden dat dit door de werkgroep ontwikkeld wordt. Due diligence volgens OESO richtlijnen vergt dat potentiële of daadwerkelijke negatieve impacts van beleggingen op stakeholders zoals werknemers of lokale gemeenschappen worden geïdentificeerd. Dit lijkt nieuw voor beleggers, die met ESG beleid zich tot nog toe vooral richten op mogelijke</p>	<p>De verwerking van de gehele due diligence cyclus lijkt nog in de kinderschoenen te staan, waarmee deze aanbeveling blijft staan. Slechts vier Deelnemende Pensioenfondsen hebben alle zes de stappen van de due diligence cyclus omschreven. Zou hier gekeken worden naar het integreren van vier van de zes stappen dan voldoen 21 Deelnemende Pensioenfondsen hieraan. Voornamelijk herstel en verhaal blijft achter en wordt soms verward met risicomitigatie (iets wat ook bij uitbesteding en monitoring van de uitbesteding terugkomt). De grootste verwarring lijkt nog te bestaan bij de vereisten over een beschrijving hoe due diligence in managementsystemen is belegd, en de beschrijving van de monitoring. Hierin mist vooral hoe het fonds de eigen rol ziet in de cyclus (namelijk: managementsystemen –</p>

negatieve impact op de financiële waarde van beleggingen. Dit lijkt ook nieuw voor de meerderheid van de Deelnemende Pensioenfondsen en hun uitvoerders. Er is ook nog geen werkwijze ontwikkeld om geconstateerde negatieve impacts van beleggingen te mitigeren of te herstellen; het Convenant voorziet hierin door te innoveren en leren.

waar is het bij het pensioenfonds belegd, en monitoring – wat betekent de informatie voor het bestuur en/of bestuursbureau).

Een aanbeveling is daarom dat de Werkgroep Instrumentarium de bestaande handreiking verdiept. Niet alleen met voorbeeldteksten, maar ook concreet waar deze toegepast moeten worden, hoe de vastlegging dan (bij wie) plaatsvindt, welke rapportage eisen dit betekent e.d. De Monitoringcommissie denkt als versnelling concreet aan een in detail uitgewerkte casestudie zodat Deelnemende Pensioenfondsen een concreet beeld hebben, en op basis daarvan eigen invulling/keuzes kunnen maken.

Aanbeveling 3. Het is aan te bevelen om sluitende definities voor belangrijke begrippen als langetermijnwaardecreeatie en due diligence te ontwikkelen om zo het begrip te verhelderen – met betrokkenheid van de deelnemende Partijen zoals NGOs en vakbonden. Nu is in de analyse de Eumedion definitie gehanteerd en is voornamelijk gekeken of hier de belangen van derden en relevante Stakeholders bij in beschouwing zijn genomen. Het proces van tot een sluitende definitie te komen kan ook van waarde zijn voor alle deelnemende Partijen.

Dit punt lijkt goed opgepakt. Er is nog maar een enkel Deelnemend Pensioenfonds die (onterecht) enkel naar rendement en de deelnemers verwijst.

Met betrekking tot Uitbesteding

Aanbeveling Rapportagejaar Nulmeting	Observatie Opvolging Aanbeveling
<p>Aanbeveling 4. Wees specifiek over welke onderdelen van het Convenant in de contracten met de vermogensbeheerder en/of in de contracten met de externe dienstverlener (de uitvoerder of fiduciair) wordt opgenomen. Een verwijzing naar het (algemene) beleid van de uitvoerder is letterlijk te algemeen.</p>	<p>De Monitoringcommissie observeert dat hier vooruitgang geboekt is, maar herhaalt haar aanbeveling om specifiek te zijn over welke onderdelen het gaat. Van de stappen (Implementatie van het ESG-beleid, Impact identificeren en prioriteren, Invloed aanwenden om impact te verminderen, Desinvesteren/tijdelijk desinvesteren nav negatieve impact) lijkt Desinvesteren/tijdelijk desinvesteren het meest onderbelicht in de contracten en tevens het vaakst niet onderdeel is van de nieuwe contracten.</p>
<p>Aanbeveling 5. Maak een duidelijk onderscheid tussen beleid van het fonds en beleid van de uitvoerder. Idealiter formuleert het fonds haar eigen beleid, vergelijkt deze met die van de uitvoerder, benoemt de verschillen, en besluit of deze wel of niet acceptabel zijn vanuit beleid en eigen risicohouding etc.</p>	<p>De Monitoringcommissie observeert dat Deelnemende Pensioenfondsen in toenemende mate onderscheid maken tussen eigen beleid en uitvoerder, maar dat hier nog meer helderheid over kan worden verschaft om zo helderder af te baken wie de opdracht geeft en wie (welk) beleid uitvoert. Zo wordt in een aantal gevallen bij beleid over due diligence verwezen naar een generieke</p>

uitleg over samenwerking met uitvoerder, of dat rapportages ontvangen worden, of wordt verwezen naar de taakomschrijving van de uitvoerder. De rapportage op zich zijn prima, als dan maar vervolgens weer helder is wat deze eventuele rapportages van de uitvoerder betekenen voor het beleid van het fonds en de implementatie. Wordt er bijvoorbeeld bijgestuurd op de uitvoering, nieuwe thema's, en/of wordt invloed aangewend op basis van de resultaten?

Een praktische suggestie is dat Deelnemende Pensioenfondsen deze vraag onderdeel van hun ERB (Eigen Risico Beoordeling) laten worden, vooral omdat hier een koppeling is met de risicohouding. Hiervoor kan de Werkgroep Instrumentarium een voorzet doen.

Aanbeveling 6. Besteed bij het te ontwikkelen instrumentarium tijdens de Convenantperiode (vooral) aandacht aan hoe bestaande contracten kunnen worden aangepast om de onderdelen van het Convenant toe te passen. Tijdens de Convenantperiode zullen er immers veel meer bestaande dan nieuwe contracten zijn.

Het ontwikkelde instrumentarium is nu niet specifiek voor bestaande of nieuwe contracten opgesteld. De Monitoringcommissie herhaalt daarom haar aanbeveling.

Aanbeveling 7. Maak in het te ontwikkelen instrumentarium een onderscheid tussen hoe om te gaan met algemene fondsvoorwaarden (als het pensioenfonds in een beleggingsfonds deelneemt) en contractvoorwaarden (als het pensioenfonds een eigen mandaat kan afsluiten).

Het instrumentarium is nu niet voor deze vraag ontwikkeld. Met name voor Deelnemende Pensioenfondsen die vaak geen eigen mandaten hebben (dit betreft vooral pensioenfondsen onder de 5 miljard euro) is dit relevant en dit zou hen op een praktische manier helpen. De Monitoringcommissie herhaalt daarom haar aanbeveling.

Monitoring van de Uitbesteding

Aanbeveling Rapportagejaar Nulmeting	Observatie Opvolging Aanbeveling
Aanbeveling 8. Besteed in de ontwikkeling van het instrumentarium specifiek aandacht aan de risico-identificatie methodologie voor milieu- en maatschappelijke impacts voor verschillende beleggingscategorieën;	De Monitoringcommissie heeft dit niet geobserveerd, en benadrukt dat Deelnemende Pensioenfondsen geholpen zijn met hele praktische uitwerkingen, niet alleen voorbeeldteksten maar ook concrete stappen zodat een fonds snel over kan gaan naar implementatie. De Monitoringcommissie herhaalt daarom haar aanbeveling.
Aanbeveling 9. Ontwikkel in het instrumentarium concrete handvaten (b.v. KPI's) voor het monitoren en rapporteren van negatieve milieu- en maatschappelijke impacts;	De Monitoringcommissie heeft dit niet geobserveerd, en herhaalt daarom haar aanbeveling.

Aanbeveling 10. Bespreek met pensioenbestuurders en bestuursbureau's hoe zij hun regierol en verantwoordelijkheid voor de implementatie van de OESO-richtlijnen en UNGP's via de monitoring en rapportages door externe dienstverleners in de praktijk kunnen invullen,

De Monitoringcommissie heeft dit niet geobserveerd, en herhaalt daarom haar aanbeveling.

Rapportage en Transparantie

Aanbeveling Rapportagejaar Nulmeting	Observatie Opvolging Aanbeveling
<p>Aanbeveling 11. In het kader van transparantie over toekomstig ESG beleid/doelstellingen valt op dat de omschrijving vaak heel summier is. Hierdoor wordt niet inzichtelijk wat het fonds gaat implementeren of veranderen. Het verdient aanbeveling om de keuzes van het pensioenbestuur t.a.v. ESG-beleid en de implementatie van de OESO-richtlijnen/UNGP's inzichtelijk te maken voor deelnemers;</p>	<p>Het instrumentarium biedt een aantal voorbeelden. Ten opzichte van de Nulmeting communiceren meer fondsen over ESG-beleid en doelstellingen.</p> <p>De kwalitatieve observatie van de Monitoringcommissie is dat de concreetheid van de doelen echter nog voor verbetering vatbaar is. Om draagvlak onder deelnemers op te bouwen en hen te betrekken bij de te maken keuzes, is een lange termijn aanpak van transparante communicatie en dialoog nodig – en dus wat het fonds concreet voor ogen staat. Het verdient aanbeveling om hier zo snel mogelijk mee te starten om tijdig invulling te kunnen geven aan Convenantafspraken.</p>

Overige Convenantverplichtingen

Aanbeveling Rapportagejaar Nulmeting	Observatie Opvolging Aanbeveling
<p>Aanbeveling 13. Samenwerking is nodig om kennisniveau over OESO-richtlijnen/UNGP's te vergroten bij pensioenbestuurders/pensioenbureau's, en begripsverwarring te voorkomen bij veel gehanteerde termen. Onderdeel van het te ontwikkelen instrumentarium moet daarom allereerst duidelijke, niet-technische definities zijn die goed toepasbaar en uitlegbaar bevatten.</p>	<p>De Monitoringcommissie observeert dat de Werkgroep Instrumentarium hierin heeft voorzien door de voorbeeldteksten aan te leveren en toelichtingen hierop te geven.</p>

Bijlage 1: Key Performance Indicatoren

1. KPI's bij het Brede Spoor

Toelichting

De Key Performance Indicators (KPI's) zijn vooruitlopend op de monitoringtool van het Convenant ontwikkeld en kunnen waar nodig aangepast worden. Partijen hebben overeenstemming over de volgende uitgangspunten en KPI's met inachtneming van de mogelijke noodzaak tot doorontwikkeling via de Stuurgroep.

Om de voortgang van het Convenant te meten, wordt gebruik gemaakt van drie verschillende soorten indicatoren:

1. De KPI's: hoofdindicatoren op basis waarvan de voortgang van het Convenant wordt vastgesteld.
2. Subindicatoren: onderliggende indicatoren die nodig zijn om een KPI te kunnen meten.
3. Tracking-indicatoren: ondersteunend om de voortgang van het Convenant te meten, maar zonder dat hieraan een doelstelling gekoppeld is.

Het Brede Spoor wordt gemonitord aan de hand van de volgende KPI's:

1. Aantal Deelnemende Pensioenfondsen dat het Convenant heeft verwerkt in beleid (# aantal fondsen).
2. 2. Aantal Deelnemende Pensioenfondsen dat het Convenant heeft verwerkt in uitbesteding (# aantal fondsen).
3. 3. Aantal Deelnemende Pensioenfondsen dat het Convenant heeft verwerkt in monitoring (# aantal fondsen).
4. 4. Aantal Deelnemende Pensioenfondsen dat het Convenant heeft verwerkt in rapportage (# aantal fondsen).

Deze KPI's zijn nader uitgewerkt in subindicatoren die volgen uit de tekst van het Convenant en opgenomen zijn in onderstaande tabel. Er is sprake van een groeiend percentage over de convenantjaren (doel = $\text{jaar } 0 + (100 - \text{jaar } 0) * (\text{jaar}/(\text{aantal jaren tot } 100\%))$), waarbij jaar 0 uit de Nulmeting volgt. De percentages in jaar 1 en in de tussenliggende jaren zijn afhankelijk van de Nulmeting (mogelijk meer dan 0%).

Verder wordt een aantal andere variabelen gemeten, als tracking indicator:

- De KPI-doelen worden gemeten in het aantal fondsen, tevens wordt voor iedere KPI het beheerd vermogen van deze fondsen gemonitord, als tracking indicator.
- Het aantal Deelnemende Pensioenfondsen ten opzichte van het totaal aantal Nederlandse pensioenfondsen, zowel in aantal als in beheerd vermogen.
- Het aantal Deelnemende Pensioenfondsen dat het Convenant ondertekend heeft, kan stijgen (of dalen als gevolg van consolidatie) na de start van het Convenant. Het aantal Deelnemende Pensioenfondsen (in aantal en in percentage beheerd vermogen) wordt daarom ieder jaar gemeten, als tracking indicator. Het gebruik van het instrumentarium over jaar 2 en verder wordt gemonitord (als tracking indicator).

Hieronder is een overzicht gemaakt van de KPI's, de hoofdindicatoren en de subindicatoren.

KPI's Brede Spoor: Subindicatoren

KPI	Nulmeting (%)	1 ^e voortgangsmeting (%)		Eind jaar 2 (%)		Eind jaar 3 (%)		Eind jaar 4 (%)	
		R	D	R	D	R	D	R	D
<i>Hoofd-indicator beleid</i>									
1. Alle van toepassing zijnde subindicatoren geïmplementeerd	0%	50%	0%	100%		100%		100%	
<i>Subindicatoren, beleid bevat:</i>									
1a. Een tekst conform de OESO-richtlijnen en UNGP's.	17%	58%	49%	100%		100%		100%	
1b. Een beschrijving hoe het Deelnemende Pensioenfonds de verschillende ESG- <i>due diligence</i> stappen conform de OESO-richtlijnen en de UNGP's invult en verankert in de uitbesteding, monitoring en rapportage van Externe Dienstverleners.	1%	50%	5%	100%		100%		100%	
1c Een toelichtende tekst op thematische aandachtsgebieden (inclusief gebruik van standaarden) die de Deelnemende Pensioenfondsen op basis van informatie komende uit een ESG- <i>due diligence</i> procedure als risicovol beoordelen en thematische aandachtsgebieden die volgen uit prioriteiten van de achterban van het betreffende pensioenfonds.	38%	69%	4%	100%		100%		100%	
1d. Informatie over de activiteiten waar het individuele pensioenfonds niet in zal beleggen.	47%	73%	52%	100%		100%		100%	
1.e. De <i>Engagement</i> aanpak voor beursgenoteerde ondernemingen, direct of via de uitbesteding, gericht op het stimuleren van langetermijnwaardecreatie bij ondernemingen.	28%	64%	52%	100%		100%		100%	
1.f. De <i>Engagement</i> aanpak voor <i>corporate credits</i> , direct of via de uitbesteding, gericht op het stimuleren van langetermijnwaardecreatie bij ondernemingen.	24%	62%	28%	100%		100%		100%	
1.g Stemaanpak voor beursgenoteerde ondernemingen direct of via de uitbesteding, gericht op het stimuleren van langetermijnwaardecreatie bij ondernemingen.	36%	68%	40%	100%		100%		100%	
1.h Een omschrijving hoe (maatschappelijke) waardecreatie op de lange termijn als een leidend principe wordt gehanteerd.	55%	77%	69%	100%		100%		100%	

KPI	Nulmeting (%)	1 ^e voortgangsmeting (%)		Eind jaar 2 (%)		Eind jaar 3 (%)		Eind jaar 4 (%)	
		R	D	R	D	R	D	R	D
<i>Hoofd-indicator uitbesteding</i>									
2. Alle van toepassing zijnde subindicatoren geïmplementeerd.	1%	34%	13%	67%		100%		100%	
<i>Subindicatoren, Dat de nieuwe en hernieuwde contracten met externe dienstverleners bevatten:</i>									
2a. ESG implementeert in beleid en managementsystemen en langetermijnwaardecreatie als een leidend principe hanteert.	3%	35%	30%	67%		100%		100%	
2b. (Potentiële) negatieve impact van activiteiten in de Beleggingscategorieën van het Deelnemend Pensioenfonds identificeert en prioriteert en daarbij relevante stakeholders betreft.	3%	35%	37%	67%		100%		100%	
2c. Invloed zal aanwenden en waar nodig en mogelijk vergroten om te bevorderen dat negatieve impact van activiteiten in de Beleggingscategorieën wordt voorkomen of gemitigeerd.	3%	35%	12%	67%		100%		100%	
2d. Invloed zal aanwenden en waar nodig en mogelijk vergroten om beursgenoteerde ondernemingen waarin belegd wordt, en die een negatieve impact veroorzaken of daaraan bijdragen, op basis van tijdsgebonden vragen te stimuleren om negatieve impact te voorkomen en/of te mitigeren en/of te stimuleren om herstel en/of verhaal te bieden conform paragraaf 8.2.	11%	41%	41%	70%		100%		100%	
2e. Indien paragraaf 8.3 van toepassing is, processen inricht om herstel en/of verhaal beschikbaar te maken.	1 fonds		1 fonds	66%		100%		100%	
2f. Indien wordt overgegaan tot (tijdelijke) vermindering of desinvestering van beleggingen in ondernemingen die zijn geprioriteerd op basis van de ernst van de negatieve impact, de mogelijke negatieve impacts voor benadeelden daarvan meeweegt.	1%	34%	25%	67%		100%		100%	
2g. Verantwoording aflegt door resultaten te monitoren en te rapporteren aan het Deelnemende Pensioenfonds, met inachtneming van de rapportagevereisten zoals beschreven in paragraaf 5 van dit Convenant	Zie KPI 3	Zie KPI 3	Zie KPI 3	67%		100%		100%	

KPI	Nul- meting (%)	1e voortgangsm eting 1 (%)		Eind jaar 2 (%)		Eind jaar 3 (%)		Eind jaar 4 (%)	
		R	D	R	D	R	D	R	D
<i>Hoofd-indicator monitoring van uitbesteding</i>									
3. Alle van toepassing zijnde subindicatoren geïmplementeerd.	8%	39%	7%	69%		100%		100%	
<i>Subindicatoren, rapportagevereisten opgenomen in nieuwe contracten met Externe Dienstverleners:</i>									
3a. De voortgang van de uitvoering van het ESG-beleid van de betreffende Externe Dienstverlener en/of het ESG-Beleid van het betreffende Deelnemende Pensioenfonds.	49%	66%	68%	83%		100%		100%	
3b. De ESG risico-identificatie methodologie van de Externe Dienstverlener en bevindingen over de negatieve impact die geïdentificeerd is in de Beleggingscategorieën.	11%	41%	21%	70%		100%		100%	
3c. Informatie over hoe de Externe Dienstverlener namens het Deelnemende Pensioenfonds getracht heeft negatieve impact van activiteiten in de Beleggingscategorieën te voorkomen en/of te mitigeren en/of te stimuleren om herstel en/of verhaal te bieden.	17%	45%	27%	72%		100%		100%	
3d. Informatie over de op basis van de ernst van de negatieve impact geprioriteerde beursgenoteerde ondernemingen, waarbij het aanwenden van invloed binnen het daarvoor gestelde tijdspad niet heeft geleid tot voldoende voortgang.	18%	45%	27%	72%		100%		100%	

KPI	Nul- meting (%)	1e voortgangsmeti ng (%)		Eind jaar 2 (%)		Eind jaar 3 (%)		Eind jaar 4 (%)	
		R	D	R	D	R	D	R	D
<i>Hoofd-indicator Rapportage en transparantie</i>									
4. Alle van toepassing zijnde subindicatoren geïmplementeerd.	1%	26%	1%	100%		100%		100%	
<i>Subindicatoren, de rapportage van Deelnemende Pensioenfondsen bevat:</i>									
4a. Onder het beginsel van pas-toe-of-leg-uit, voor zover onder meer juridisch en praktisch mogelijk en rekening houdend met Proportionaliteit, jaarlijks met een kwartaal en maximaal een jaar vertraging een lijst van namen van ondernemingen en/of beleggingsfondsen binnen de beursgenoteerde aandelenportefeuille(s) waarin het vermogen van het Deelnemend Pensioenfonds over de voorgaande periode belegd was.	25%	44%	44%	62%		81%		100%	
4b. De aanpak van het pensioenfonds (al dan niet via Externe Dienstverleners) ten aanzien van <i>due diligence</i> conform de OESO-richtlijnen en de UNGP's.	1%	26%	5%	50%		75%		100%	
4c. Hoe het ESG-beleid van het Deelnemende Pensioenfonds geïntegreerd is in de verschillende Beleggingscategorieën waarin het Deelnemende Pensioenfonds belegt.	16%	37%	41%	58%		79%		100%	
4d.I. Ondernemingen waarmee namens het Deelnemende Pensioenfonds <i>Engagement</i> wordt gevoerd en waarover.	18%	39%	33%	59%		79%		100%	
4d.II. De resultaten van <i>Engagement</i> namens het Deelnemende Pensioenfonds bij specifieke ondernemingen.	24%	43%	32%	62%		81%		100%	
4d.iii. Beslissingen die het Deelnemende Pensioenfonds genomen heeft wanneer <i>Engagement</i> niet succesvol blijkt.	12%	33%	9%	55%		77%		100%	
4e. Hoe het pensioenfonds bij aandeelhoudersvergaderingen van beursgenoteerde ondernemingen waarin het pensioenfonds belegt, heeft gestemd conform de Richtlijn 2007/36/EG over het bevorderen van langetermijnbetrokkenheid van aandeelhouders.	39%	54%	36%	69%		84%		100%	
4f. Waar zinvol toekomstig ESG-beleid en ESG-doelstellingen.	24%	43%	37%	62%		81%		100%	

Bijlage 2 Chronologie totstandkoming rapport

De Monitoringcommissie heeft verschillende stappen ondernomen van januari 2020 tot en met oplevering van het rapport in December 2020. Deze zijn hieronder kort beschreven:

- Afstemming met SER-secretariaat – de Monitoringcommissie heeft verschillende malen haar werkwijze besproken en afgestemd met het SER-secretariaat. Het SER-secretariaat heeft de Monitoringcommissie gedurende het proces ondersteund.
- Overleg met de Werkgroep Monitoring over de voortgangsmeting.
- Onderlinge afstemmingen over aanpak, uitvraag en toepassing principes hoor- en wederhoor. De Monitoringcommissie heeft van februari tot juni meerdere keren afgesproken om onderling af te stemmen. Dit gebeurde via *conference calls*.
- Review van resultaten jaar 1 en terugkoppeling aan SER-secretariaat – de Monitoringcommissie heeft nauw contact gehouden met de SER-secretariaat tijdens het gehele proces, inclusief de dataverwerking van 'Beleid', 'Uitbesteding', 'Monitoring van uitbesteding', 'Rapportage en transparantie'.
- Hoor en wederhoor van individuele Deelnemende Pensioenfondsen door middel van de online tool.
- *Conference calls* met de (sub)werkgroepen Diepe Spoor, Mijnbouw (23 juni), Palmolie (16 september).
- Videoconferentie met de Monitoringcommissies van de banken- en verzekering-Convenanten, om ervaringen en *good practices* voor de monitoring te delen (7 juli).
- Verwerking feedback van de Stuurgroep op conceptrapportage.

Pensioenfondsen Internationaal
MVO | **SER**

SOCIAAL-ECONOMISCHE RAAD
Bezuidenhoutseweg 60
Postbus 90405
2509 LK Den Haag

T 070 3499 525
E communicatie@ser.nl

www.ser.nl

© 2020, Sociaal-Economische raad